

Náučný chodník História a súčasnosť obce Maňa



Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nové Zámky
Geomorfologická jednotka:	Podunajská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	chránený areál Maniansky park
Prístup:	bus Maňa, dom kultúry; vlak Maňa, zastávka alebo Maňa
Východisko:	Maňa, centrum
Trasa:	Maňa: centrum - kaštieľ a park - rybník - Malá Maňa - vinohrady Stará hora - centrum
Dĺžka, prevýšenie:	13,5 km, prevýšenie 45 m
Čas prechodu:	4,5 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: kultúrno-historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2020

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: skladačka História a súčasnosť obce Maňa [autorky L. Boriková a D. Oremusová, vyd. Obec Maňa, 2020]; k dispozícii na obecnom úrade v Mani, resp. na stránke obce > .PDF

Kontakt: Obecný úrad Maňa, Nám. M. R. Štefánika 7/1, 941 45 Maňa, tel. 035 / 6595 103

Poznámky: (1) V teréne nevyznačená trasa prepája zastávky náučného chodníka viacerými relatívne samostatnými okruhmi a rôzne dlhými odbočkami z nich. (2) Niektoré úseky trasy vedú po štátnej ceste bez chodníkov, je preto potrebné dbať na bezpečnosť.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre vlastivednú vychádzku s voľbou trasy mimo frekventovanej cestnej komunikácie. V prípade absolvovania len časti trasy odporúčame návštevu na sever od Mane ležiaceho náučného chodníka Žitavský luh umožňujúcu pozorovanie vtáctva.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Maňa. Obec juhovýchodne od Nitry pri rieke Žitave a Dolinskom potoku na Podunajskej pahorkatine – sčasti v Žitavskej nive a sčasti na okraji Hronskej pahorkatiny. Prvýkrát sa spomína v roku 1237, územie však bolo obývané oveľa skôr, čo dokladajú bohaté archeologické nálezy sídlisk a pohrebísk z obdobia Keltov a Germánov. Odkryté keltské pohrebisko patrí medzi najväčšie svojho druhu v strednej Európe. Dnešná obec vznikla v roku 1962 spojením Veľkej Mane, Malej Mane a osady Gedra. Obyvateľstvo sa živilo poľnohospodárstvom, remeslami, vinohradníctvom. Obec bola majetkom Matúša Čáka Trenčianskeho, Forgáčovcov, po roku 1712 grófa Kollera, baróna Mallonaya a i., posledným majiteľom bol gróf Gejza Földváry. V druhej tretine 18. storočia dal gróf a vesprémsky biskup Ignác Koller postaviť v centre Veľkej Mane neskorobarokový kaštieľ ako svoje letné sídlo, kostol (na mieste slovanského hradiska z 9. storočia), školu a faru. V rímskokatolíckom kostole Sedembolestnej Panny Márie z roku 1747 v strede pravého bočného oltára Panny Márie stojí vzácna kópia obrazu Panny Márie Indiánskej, ktorého originál, pochádzajúci z Peru, je v kostole jezuitského kolégia vo Viedni. Po roku 1945 sídlili v kaštieli rôzne školy, od roku 1975 v ňom poskytujú sociálne služby. Za kaštieľom je rozsiahly čiastočne verejnosti prístupný krajinársky park (pozri samostatné heslo). Kostol, kaštieľ i park sú kultúrnymi pamiatkami. V časti Malá Maňa sa nachádza klasicistický kalvínsky kostol reformovanej kresťanskej cirkvi z konca 18. storočia.

Chránený areál Maniansky park. Chránené územie v centre obce Maňa vyhlásené v roku 1984 na ochranu historického parku vybudovaného v prírodnokrajinárskom štýle spoločne s kaštieľom Kollerovcov v druhej polovici 18. storočia na mieste pôvodného lužného lesa v mieste ústia Dolinského potoka do Žitavy. Okrem pôvodných druhov drevín sa v parku nachádzajú aj cudzokrajné, napr. platan javorolistý (*Platanus acerifolia*) či metasekvoja čínska (*Metasequoia glyptostroboides*). Verejnosti je prístupná iba severná časť parku, kde sa nachádza aj malý amfiteáter.

Žitava > pozri v Náučnom chodníku Žitavský luh

Prírodná rezervácia Žitavský luh. Chránené územie v Žitavskej nive medzi obcami Maňa a Michal nad Žitavou vyhlásené v roku 1980 na ochranu posledného zvyšku pôvodného meandrujúceho toku Žitavy, kde každoročne hniezdia mnohé chránené druhy vtáctva a zastavuje sa migrujúce vodné vtáctvo. Územie je známe aj ako Gedrianske lúky. Predstavuje v Požitaví najväčší celok aluviálnych

lúčnych porastov a močiarnych spoločenstiev. Vegetácia rezervácie sa skladá z troch významne odlišných častí: na juhu je zvyšok pôvodného toku Žitavy s lesnými porastmi, od neho na sever sú trvalo podmáčané močiarne spoločenstvá a na ne nadväzujú periodicky podmáčané lúčne spoločenstvá s povodňovými ramenami. Cieľom ochrany územia je udržanie alebo zlepšenie stavu druhov, ich spoločenstiev a biotopov viazaných na alúvium rieky Žitavy. Základným predpokladom splnenia tohto cieľa je voda. Tá sa do rezervácie privádza cez bývalé koryto rieky Žitavy. V juhovýchodnej časti rezervácie sa stavidlovým systémom voda vzdúva do územia rezervácie. Rieka Žitava je v území zregulovaná, má vytvorené nové koryto, ktoré tvorí západnú hranicu rezervácie. Poloprírodné biotopy rezervácie sú závislé na udržiavaní sukcesného štádia, najmä trávobylinných nivných spoločenstiev. Stav sa udržiava pomocou kosby, výrubom náletov drevín, likvidáciou invázijských drevín, spilovaním „hlavových“ vrúb a pod. Rezervácia je súčasťou chráneného vtáčieho územia Žitavský luh (súčasť sústavy Natura 2000).

Studňa s čerpadlom na veterný pohon v Trávnici. Unikátne vetrom poháňané vežové vodné čerpadlo pri juhozápadnom okraji obce Trávnica z roku 1920, národná kultúrna pamiatka. Vháňalo vodu do spádového vodovodu, zásobujúceho kaštieľ, liehovar a koniareň. Po roku 1945, kedy studňu prestali používať, chátrala. Po obnove sústavy s náhradou chýbajúceho pôvodného kolesa jeho replikou v roku 2017 bola studňa sprevádzkovaná. Obdobné čerpadlá boli zdokumentované len v Loku a Mužle.

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Iplľa (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Iplľa do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný - na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) - a mierne zvlnený až zvlnený - na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózo-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), prolúviálnych kuželoch pod úpäťami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlými (pravouhlými) zálomami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov - dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozezí a hnedozezí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejní tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) dopĺňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Poľný Kesov).

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník História a súčasnosť obce Maňa
2. Rímskokatolícky kostol Sedembolestnej Panny Márie
3. Kaštieľ
4. Národopisná expozícia
5. Park
6. Mlynárstvo
7. Kalvínsky kostol
8. Malý Vlkas - zaniknutá osada
9. Vinohradníctvo - lokalita Stará hora
10. Rybolov
11. Keltské pohrebisko z 3. - 1. stor. pred n. l.







